

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-15-02/2012
P/12/107

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/107 – Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie przez administrację publiczną
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontrolerzy	Piotr Żukowski specjalista k. p., upoważnienie do kontroli nr 82028 z dnia 11 września 2012r. (dowód: akta kontroli str. 1-2) Władysław Radgowski gł. specjalista k. p., upoważnienie do kontroli nr 84152 z dnia 1 października 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)
Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie, ul. Mickiewicza 3, kod: 19-200 Grajewo (zwany w dalszej treści PCPR lub Centrum)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Maria Świdarska, Kierownik PCPR (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność PCPR w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2010-2012 (I półrocze).

Pozytywną ocenę uzasadnia zapewnienie w latach 2010-2012 (I półrocze) ofiarom przemocy w rodzinie opieki psychologicznej i prawnej oraz schronienia.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na trwającym ponad rok procesie opracowywania powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym współpraca z innymi instytucjami

Opis stanu faktycznego

Dane charakteryzujące działalność PCPR w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie, przedstawia poniższe zestawienie:

I.p.	Wyszczególnienie	I pół. 2010 r.	2010	I pół. 2011 r.	2011	I pół. 2012 r.
I	MIESZKAŃCY					
1	Liczba mieszkańców ogółem	49 317	50 370	Brak danych	49 977	brak danych
2	liczba ofiar przemocy w rodzinie korzystających z pomocy	0	0	0	0	4
3	Działania interwencyjne - ogółem, w tym;	0	0	0	0	0
	- izolowanie sprawców od ofiar	0	0	0	0	0
	- eksmisja z lokalu	0	0	0	0	0
	- prace społecznie użyteczne wykonywane przez sprawców	0	0	0	0	0

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna

I.p.	Wyszczególnienie	I pół. 2010 r.	2010	I pół. 2011 r.	2011	I pół. 2012 r.
4	Programy korekcyjno-edukacyjne	0	0	0	0	0
II	FORMY UDZIELONEJ POMOCY					
1	Interwencja kryzysowa - liczba osób, którym udzielono pomocy, w tym:	0	0	0	0	4
	- dzieciom	0	0	0	0	2
	- współmałżonkom lub partnerom	0	0	0	0	2
	- innym osobom w rodzinie	0	0	0	0	0
2	Pomoc całodobowa - liczba osób, którym udzielono pomocy, w tym:	0	0	0	0	4
	- dzieciom	0	0	0	0	2
	- współmałżonkom lub partnerom	0	0	0	0	2
	- innym osobom w rodzinie	0	0	0	0	0
3	Inne formy pomocy - liczba osób, którym udzielono pomocy, w tym:	0	0	0	0	0
	- pomoc w otrzymaniu mieszkania socjalnego	0	0	0	0	0
	- działania terapeutyczne - ogółem, w tym:	0	0	0	0	0
	program ochrony ofiary przemocy	0	0	0	0	0
	program terapeutyczny	0	0	0	0	0
III	INFRASTRUKTURA INSTYTUCJI					
1	Ośrodki wsparcia	-	-	-	-	-
	- z miejscami całodobowymi, w tym:	-	-	-	-	-
	- liczba miejsc	-	-	-	-	-
	- liczba korzystających ofiar przemocy	-	-	-	-	-
2	Specjalistyczne ośrodki wsparcia	-	-	-	-	-
	- z miejscami całodobowymi, w tym:	-	-	-	-	-
	- liczba miejsc	-	-	-	-	-
	- liczba korzystających ofiar przemocy	-	-	-	-	-
3	Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	-	-	-	-	-
4	Ośrodki interwencji kryzysowej	-	-	-	-	-
	- z miejscami całodobowymi, w tym:	-	-	-	-	-
	- liczba miejsc	-	-	-	-	-
	- liczba korzystających ofiar przemocy	-	-	-	-	-
IV	Procedura "Niebieskie Karty"	-	-	-	-	-
1	Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” w tym:	0	0	0	0	0
2	liczba przekazanych „Niebieskich Kart” instytucjom działającym na rzecz osób pokrzywdzonych	0	0	0	0	0

(dowód: akta kontroli str. 6)

1.1. Organizacja PCPR w zakresie wykonywania zadań dotyczących przemocy w rodzinie

Zasady organizacji pracy Centrum w zakresie realizacji zadań dotyczących przemocy w rodzinie uregulowano w:

- A. statucie z dnia 18.12.2008 r. zmienionym 19.08.2011 r.². – w którym określono, że do zadań Centrum należy m.in.:
- opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
 - opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
 - zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz interwencji kryzysowej,

² Statut PCPR nadany uchwałą nr 100/310/05 z 18.12.2008 r. nie zawierał zapisów o realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy. Zapisy o realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemoc zostały wprowadzone do Statutu w dniu 19 sierpnia 2011 roku (uchwałą Nr XI/61/11 Rady Powiatu Grajewskiego w sprawie zmiany Statutu PCPR) na skutek realizacji wniosków pokontrolnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

- tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
 - opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- B. regulaminie organizacyjnym³ (w brzmieniu obowiązującym od dnia 26.08.2011 r. – poprzez wskazanie zadań dla Pionu ds. Pomocy Społecznej - komórki organizacyjnej PCPR - realizującej zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie takie jak: opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a także podejmowania działań pomocowych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, a w szczególności:
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
 - udzielania informacji o prawach i uprawnieniach,
 - zapewnienie schronienia ofiarom przemocy.

(dowód: akta kontroli str. 7-31)

W PCPR zatrudniano trzech pracowników socjalnych, posiadających kwalifikacje określone w art. 116 ust. 1 pkt 3 lit. a – g ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴.

(dowód: akta kontroli str. 32)

W ocenie pracowników Centrum, obowiązujące uregulowania prawne dotyczące działalności PCPR nie mają większego wpływu na skuteczność działań związanych z przemocą domową.

(dowód: akta kontroli str. 33-37)

1.2. Tryb, procedury i zakres współpracy Centrum z innymi instytucjami w zakresie objętym kontrolą

Zgodnie z postanowieniami art. 9 ust 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵, organy administracji samorządowej współdziałają m.in. z organizacjami pozarządowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą. Centrum nie współpracowało z takimi organizacjami, bowiem, jak wyjaśniła kierownik Centrum Anna Świdorska, na terenie Powiatu Grajewskiego nie ma organizacji pozarządowych, których celem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 68)

Do czerwca 2011 r. Centrum nie nawiązało współpracy z Policją, sądem, prokuraturą i ośrodkami pomocy społecznej z terenu Powiatu Grajewskiego. Dopiero w efekcie kontroli przeprowadzonej w Centrum w maju 2011 r. przez kontrolerów z Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego (wyniki kontroli opisano w pkt. 1.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego), PCPR nawiązało współpracę z:

- Komendą Powiatową Policji w Grajewie,
- Sądem Rejonowym w Grajewie,
- Prokuraturą Rejonową w Grajewie,
- Zespołem Kuratorskim Służby Sądowej w Grajewie,
- ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu grajewskiego.

W tym celu zwrócono się:

- 21 czerwca 2011 r. do Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Grajewie oraz Komendy Powiatowej Policji w Grajewie przedstawiając możliwości udzielania pomocy ofiarom przemocy i sprawcom przemocy - poprzez edukację mającą na celu uświadomienie, czym jest przemoc oraz pomoc w kształtowaniu umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie. Poinformowano jednocześnie, iż PCPR podejmuje działania mające na celu diagnozę potrzeb (zebranie grupy chętnej do uczestnictwa w terapii) i w związku z tym zwrócono się z prośbą o kierowanie sprawców przemocy do PCPR. Podano też

³ Poprzednio obowiązujący regulamin nadany uchwałą nr 100/310/05 Zarządu Powiatu Grajewskiego z dnia 14 marca 2005 r. z zakresie realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy, zawierał jedynie zapis (rozdział I § 1 ust 3 pkt e) o realizacji przez PCPR zadań przewidzianych w innych ustawach.

⁴ Dz. U. z 2009 r., Nr. 175, poz. 1362 ze zm.

⁵ Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm.

informacje o terminach i godzinach przyjęć specjalistów (prawnika i psychologa) udzielających bezpłatnych porad wszystkim mieszkańcom powiatu,

- 21 czerwca 2011 r. do wszystkich ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu grajewskiego informując, iż PCPR „*pragnie udzielić pomocy sprawcom przemocy poprzez edukację mającą na celu uświadomienie sprawcy czym jest przemoc oraz kształtowanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie. Stworzenie odpowiedniego programu, lub nawiązanie współpracy z ośrodkami, które prowadzą odpowiednie programy korekcyjno-edukacyjne wiąże się koniecznością oszacowania potrzeb*”. Poproszono o podanie danych statystycznych dotyczących ilości osób objętych w gminie procedurą „Niebieskich Kart” (zwaną dalej „NK”), oraz wskazanie jaką formą opieki objęte są rodziny, wobec których wszczęto procedurę NK,
- 4 lipca 2011 r. do Sądu Rejonowego i Prokuratury Rejonowej w Grajewie informując o możliwości udzielenia pomocy sprawcom przemocy poprzez edukację mającą na celu uświadomienie, czym jest przemoc oraz poprzez kształtowanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie. Poproszono też o podanie danych statystycznych o ilości osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy.

PCPR otrzymał od ww. instytucji wnioskowane dane statystyczne, które wykorzystał przy opracowywaniu Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020 (szczegółowy opis Programu w pkt. 2.2).

(dowód: akta kontroli str. 40-57)

W ramach współpracy Prokuratura Rejonowa w Grajewie oraz Sąd Rejonowy w Grajewie przekazały Centrum informacje o liczbie osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy domowej. Poniższe zestawienie przedstawia dane ogólne o sprawcach przemocy skazanych przez Sąd Rejonowy w Grajewie:

L.p.	Wyszczególnienie	2010 rok	I półrocze 2011 roku
1	2	3	4
1.	Ilość osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie	24	12
2	Ilość skazanych na bezwzględną karę pozbawienia wolności	3	0
3	Ilość osób skazanych na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania	21	11
4	Ilość osób zobowiązanych wyrokiem sądu do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym	0	0

(dowód: akta kontroli str. 52)

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” w dniu 18 lipca 2011 r. w ramach współpracy przekazało do Centrum sygnał o anonimowym zgłoszeniu dotyczącym stosowania przemocy wobec dzieci oraz kobiety w miejscowości K. w gm. Rajgród. Centrum prawidłowo zareagowało na powyższy sygnał, o zaistniałej sytuacji poinformowano Komendę Powiatową Policji w Grajewie oraz Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w Grajewie.

(dowód: akta kontroli str. 47-51)

Centrum w 2011 roku współorganizowało z Komendą Powiatową Policji w Grajewie „Tydzień Pomocy Ofiarom Przemocy”. W ramach tej imprezy działał „Punkt informacyjno – konsultacyjny dla ofiar przemocy”. Pracownik Centrum wraz z innymi przedstawicielami ww. instytucji udzielał porad i pomocy prawnej zgłaszającym się ofiarom przemocy.

W I półroczu 2012 r. Kierownik PCPR uczestniczył w dwóch posiedzeniach lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego funkcjonującego przy Urzędzie Miasta w Grajewie, na których przedstawił informację o działaniach realizowanych przez Centrum w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 40)

W celu zapewnienia czasowego schronienia ofiarom przemocy w rodzinie, Centrum od 01.02.2002 roku - na podstawie porozumień zawieranych z Zarządem Powiatu Elckiego – ma możliwość kierowania ofiar przemocy do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej (szczegóły porozumienia omówionego w pkt. 3.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(dowód: akta kontroli str. 58-62 i 193-196)

1.3. Planowanie środków na zadania związane z przemocą w rodzinie

Poniższe zestawienie przedstawia zaplanowane i wydatkowane środki przez Centrum na zadania związane z przemocą w rodzinie.

(w tys. zł)

Wyszczególnienie	2010		2011		I półrocze 2012	
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie
1	2	3	4	5	6	7
Wydatki PCPR ogółem, w tym:	165,7	165,2	171,7	171,2	259	90
Na zadania związane z przemocą ogółem, z tego:	8	3,2	8	3,2	23	2,5
a) na pokrycie kosztów utrzymania osób wymagających wsparcia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej (środki własne powiatu)	8	3,2*	8	3,2*	8	2,5**
b) na programy korekcyjno- edukacyjne – (dotacja celowa z budżetu państwa)	0	0	0	0	15	0

*koszt gotowości – ponoszony na podstawie zawartego z Zarządem Powiatu Elckiego porozumienie w sprawie udzielania specjalistycznych usług osobom, które znalazły się w sytuacji kryzysowej (szczegółowo omówiony w pkt. 3.1)

** koszt gotowości -1,5 tys. zł, koszty pobytu w OIK - 1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 65)

Na zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez Powiat, dotyczące opracowania i realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w 2012 r. zaplanowano środki w wysokości 15.000 zł (rozdział 85205 - Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie). Zaplanowane środki nie zostały wykorzystane, ponieważ nie została utworzona grupa terapeutyczna dla sprawców przemocy. W latach 2010 - 2011 r. nie zaplanowano środków na realizację tych programów, (program opracowano w sierpniu 2011 r.). Szczegółowy opis tych kwestii w punktach 2.3 i 2.4.

(dowód: akta kontroli str. 68)

Kierownik Centrum wyjaśniła, iż: „PCPR nie realizuje opracowanego w sierpniu 2011 roku Programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, gdyż nie zgłosiły się osoby chętne do uczestnictwa w programie. W 2011r. były skierowane pisma do instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie z prośbą o informowanie sprawców o możliwości uzyskania pomocy w PCPR, ale nie dało to żadnego rezultatu”.

(dowód: akta kontroli str. 69)

Według wyjaśnienia Janiny Grzybowskiej - głównej księgowej PCPR, środki finansowe uwzględnione w uchwale budżetowej Powiatu zabezpieczały potrzeby Centrum.

(dowód: akta kontroli str. 66)

W latach 2009-2012 r. PCPR realizowało projekt systemowy „Dobry start, lepsze jutro - program aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W związku z tym corocznie opracowywany był „Program Aktywności Lokalnej w powiecie grajewskim” wykonywany w ramach działań ww. projektu systemowego.

Sposób finansowania programu w poszczególnych latach przedstawiał się następująco:

ROK	Całkowity koszt Projektu	Dofinansowanie Z EFS i budżetu państwa	Wkład własny powiatu	Przeznaczenie wkładu własnego	Beneficjenci
2009	394.695,75	348.390,15	46.305,60	Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych	Młodzież ucząca się
2010	368.145,65	314.347,86	53.797,79	Wynagrodzenie pracowników	Młodzież ucząca się
2011	332.826,25	284.189,75	48.636,50	Wynagrodzenie pracowników	Młodzież ucząca i osoby niepełnosprawne w wieku aktywności zawodowej
2012	115.696,00	103.547,92	12.148,08	Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych	Młodzież ucząca się i osoby niepełnosprawne w wieku aktywności zawodowej

(dowód: akta kontroli str. 68)

1.4. Realizacja zaleceń pokontrolnych

W okresie objętym kontrolą w PCPR została przeprowadzona jedna kontrola w zakresie oceny prawidłowości i efektywności realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Kontrolę w maju 2011 r. przeprowadzili pracownicy Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. W toku tej kontroli ustalono między innymi, iż:

- w Statucie Centrum nie zawarto zapisów o realizacji zadań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- nie opracowano programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, ani nie realizowano takich oddziaływań,
- nie podjęto żadnych działań mających na celu upowszechnienie informacji i zachęcenie osób stosujących przemoc w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- nie podjęto prób nawiązania współpracy z przedstawicielami innych instytucji w celu realizacji ww. programów,
- Centrum nie utrzymuje kontaktu z rodzinami uwięzłymi w przemoc domową, nie nawiązuje współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, ani Policją celem objęcia rodziny pomocą oraz monitorowania jej sytuacji. Nie podejmuje również prób nawiązania kontaktu z osobami stosującymi przemoc w rodzinie wskazanymi w zawiadomieniach, celem zachęcenia ich do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- udzielane poradnictwo prawne i psychologiczne nie jest dokumentowane.

(dowód: akta kontroli str. 70-73)

W wystąpieniu pokontrolnym z dnia 16.06.2011 r. Wojewoda Podlaski wnioskował o:

- podjęcie działań w celu uregulowania podstaw prawnych realizacji przez jednostkę zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- opracowanie programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, zgodnie z wytycznymi – stanowiącymi załącznik do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- nawiązanie współpracy z sądem, Policją, kuratorami oraz innymi instytucjami działającymi w omawianym zakresie, celem zdobycia i wymiany informacji o potencjalnych uczestnikach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- upowszechnienie informacji o możliwości uzyskania przez osoby stosujące przemoc w rodzinie pomocy w formie min. udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- prowadzenie dokumentacji związanej z realizacją zadań przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 74-76)

Centrum wykonując zalecenia pokontrolne:

- uregulowało podstawy działalności doprowadzając do nowelizacji w sierpniu 2011 r. statutu i regulaminu organizacyjnego,
- opracowało w sierpniu 2011 r., program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- skierowało w dniach 22.06 – 04.07.2011 r. do Sądu Rejonowego w Grajewie, Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej w Grajewie, Komendy Powiatowej Policji w Grajewie, Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu i Prokuratury Rejonowej w Grajewie pisma dotyczące uzyskania informacji o sprawcach stosujących przemoc w rodzinie. W ww. pismach adresowanych do Sądu Rejonowego w Grajewie i Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej w Grajewie, została umieszczona prośba o informowanie osób stosujących przemoc w rodzinie o możliwości uzyskania pomocy w Centrum,
- założyło rejestr, w którym rejestruje się udzielone porady prawne i psychologiczne.

(dowód: akta kontroli str. 77-78)

Po wejściu w życie w dniu 18.10.2011 r. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁶, nie wpływały do Centrum pisma lub skargi dotyczące występowania przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 80)

W latach 2010-2012 (do 30 września 2012 r.) pracownicy Centrum nie sporządzali Niebieskich Kart.

(dowód: akta kontroli str. 81)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności PCPR w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli, uwzględniając wprowadzone zmiany w działalności PCPR po kontroli PUW, ocenia pozytywnie organizację wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2. Realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, programów profilaktycznych oraz programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

2.1. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej przedstawiane Radzie Powiatu przez kierownika PCPR

Kierownik Centrum, stosownie do art. 112 ust. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁷, przedstawiała corocznie Radzie Powiatu Grajewskiego sprawozdanie

⁶ Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245.

⁷ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.

z działalności PCPR, zaś wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej na następny rok, określano w przedkładanych planach finansowych.

(dowód: akta kontroli str. 82-92)

W okresie objętym kontrolą zgłoszono następujące potrzeby finansowe na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- na rok 2010, 2011 i 2012 – po 8 tys. zł na pokrycie kosztów pobytu osób wymagających wsparcia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej (rozdział 85220),
- na 2012 r. dodatkowo 15 tys. zł na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, w tym: 14 tys. zł na wynagrodzenia trenerów prowadzących warsztaty oraz 1 tys. zł na materiały biurowe.

(dowód: akta kontroli str. 93-100)

Zgłaszane w latach 2010-2012 Radzie Powiatu potrzeby dotyczące pokrycia kosztów pobytu osób w Ośrodku Interwencji Kryzysowej oraz realizacji Programów korekcyjno-edukacyjnych były uwzględniane w planach finansowych PCPR.

(dowód: akta kontroli str. 65-66)

PCPR opracowało i przedłożyło w dniu 26.04.2012 r. Radzie Powiatu Grajewskiego „Ocenę zasobów pomocy społecznej za rok 2011 dla powiatu grajewskiego”. W przedłożonej ocenie wykazano potrzeby w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie, między innymi w zakresie finansowania pobytu osób umieszczonych w ośrodku kryzysowym. Założono także, udział ośmiu osób w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 145-177)

Sprawy związane z przemocą w rodzinie były w okresie objętym kontrolą omawiane przez Radę Powiatu na posiedzeniu w dniu 25.09.2012 r. w trakcie uchwalania „Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020”.

W okresie od stycznia 2010 r. do września 2012 r. na posiedzeniach Zarządu Powiatu, Rady Powiatu oraz Komisjach Rady nie była poruszana tematyka przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 101-118, 119)

2.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020” (dalej: „Program”) uchwalony został 25 września 2012 r. (uchwała nr XXVI/139/2012 Rady Powiatu Grajewskiego).

(dowód: akta kontroli str. 101-118)

Program został opracowany przez PCPR i był konsultowany z przedstawicielami kluczowych instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Stanowi on strategię postępowania wobec problemu przemocy w rodzinie, zakłada podejmowanie kompleksowych działań ukierunkowanych zarówno na ochronę ofiar przemocy, jak i edukowanie osób stosujących przemoc oraz korygowanie agresywnych postaw i zachowań.

(dowód: akta kontroli str. 101-118)

Analiza Programu wykazała, że:

- 1) celem głównym Programu jest pobudzenie aktywności instytucji i służb do zmniejszenia skali przemocy i towarzyszących jej zjawisk patologicznych oraz zwiększenie poziomu świadczeń i wrażliwości społecznej na występowanie tego problemu w rodzinach;

- 2) Program zakładał przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w ramach trzystopniowej skali prewencji:
- a) prewencja pierwszego stopnia zakładała podejmowanie działań zmierzających do:
 - zredukowania przyczyn społecznych powstawania przemocy np.: ubóstwa, braku równości, alkoholizmu;
 - włączanie rodzin w sieć kontaktów z krewnymi i lokalną społecznością dla przeciwdziałania ich izolacji;
 - przełamanie cyklu przemocy w rodzinach poprzez uczenie takich metod kontrolowania dzieci, które nie wymagają stosowania przemocy;
 - b) prewencja drugiego stopnia zakładała podejmowanie działań polegających na przewidywaniu, rozpoznawaniu i poprawianiu w ramach poradnictwa i psychoterapii (indywidualnej, rodzinnej lub grupowej);
 - c) prewencja trzeciego stopnia podejmowana jest gdy stwierdzono występowanie przemocy w rodzinie. Ma ona na celu zmniejszenie ryzyka ponawiania urazów fizycznych i szkód psychicznych, by zminimalizować niebezpieczeństwo uszkodzenia, upośledzenia lub śmierci ofiary. Prewencja trzeciego stopnia dotyczy terapii rodziny, w której dochodzi do przemocy a także panowania i kontrolowania agresywnego zachowania;
- 3) Program określił dwa następujące cele szczegółowe:
- a) podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie. W tym celu miały być realizowane następujące zadania:
 - uwrażliwienie społeczności lokalnej wobec problematyki przemocy w rodzinie i upowszechnienie informacji na temat: zjawiska przemocy w rodzinie, możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony przed przemocą. W tym celu miały być podjęte działania polegające na: zamieszczaniu informacji na stronach internetowych instytucji samorządowych, publikacji artykułów, organizacji konferencji i debat publicznych, opracowaniu i upowszechnianiu materiałów informacyjnych (ulotek, poradników). Realizatorami tych działań miały być jednostki samorządu terytorialnego, w tym szkoły;
 - realizacja kampanii społecznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, propagujących konstruktywne formy współżycia w rodzinie. W tym celu mają być organizowane lokalne kampanie społeczne, kierowane do osób doznających przemocy w rodzinie, świadków przemocy oraz osób stosujących przemoc. W celu realizacji akcji edukacyjnych miała być nawiązana współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się zmianą świadomości społecznej w obszarze przemocy w rodzinie. Realizatorami tych działań miały być jednostki samorządu terytorialnego, w tym szkoły;
 - edukacja dzieci i młodzieży w zakresie radzenia sobie ze stresem i agresją. W tym celu mają być podjęte działania w zakresie: prowadzenia zajęć wychowawczych, wspierania różnych form spędzania wolnego czasu, opracowania i realizacji programów szkolnych w zakresie profilaktyki i prewencji przemocy realizowanych na terenie szkół, prowadzenia zajęć wychowawczych i zajęć informacyjno-edukacyjnych w placówkach oświatowych, promowania mediacji rodzinnych jako formy rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Działania te mają być realizowane przez: poradnię psychologiczno-pedagogiczną, wychowawców i pedagogów szkolnych, Policję, ośrodki pomocy społecznej, PCPR;
 - b) utworzenie systemu wspierania rodzin w sytuacjach kryzysowych. W tym celu miały być realizowane następujące zadania:
 - rozwój infrastruktury pomocy instytucjonalnej. W tym celu samorząd powiatowy ma kontynuować współpracę z powiatem elckim w zakresie kierowania mieszkańców powiatu grajewskiego do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej;

- tworzenie grup samopomocowych oraz zespołów interdyscyplinarnych ds. przemocy w rodzinie;
 - inicjowanie i realizowanie programów psychoedukacyjnych oraz terapii, kierowanych do dzieci które są ofiarami i świadkami przemocy w rodzinie oraz ich opiekunów. W tym celu ośrodki pomocy społecznej, Centrum, samorząd gminny i powiatowy oraz placówki oświatowe miały podejmować działania w zakresie: prowadzenia pomocy psychologicznej, indywidualnej i grupowej dla dzieci i młodzieży ofiar przemocy, prowadzenie konsultacji wychowawczych dla rodziców i opiekunów, organizowanie warsztatów umiejętności wychowawczych dla rodziców i opiekunów, inicjowanie i prowadzenie grup socjoterapeutycznych;
- 4) przypisano instytucje do realizacji poszczególnych działań, nie określono jednak terminów realizacji tych działań. Program określał ogólne ramy czasowe na lata 2012-2020;
- (dowód: akta kontroli str. 101-118)
- 5) nie zostały określone wskaźniki monitorowania rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu. Kierownik PCPR wyjaśniła, że „(...) *nie określone zostały wskaźniki monitorowania rozmiarów zjawiska i stosowanych działań, gdyż nie należy to do zadań powiatu określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*”;
- (dowód: akta kontroli str. 120)
- 6) Program identyfikował następujące problemy związane z przemocą: trudności ze zdiagnozowaniem i badaniem zjawiska przemocy, określał cechy charakterystyczne przemocy, charakteryzował ofiary i sprawców przemocy, klasyfikował rodzaje przemocy i omawiał cykle przemocy w relacjach osób dorosłych, przyczyny pozostawiania w relacjach opartych na przemocy. Wymieniał zadania poszczególnych instytucji i podmiotów biorących udział w zwalczaniu przemocy w rodzinie;
- 7) przy opracowywaniu Programu nie przeprowadzano badań w zakresie przemocy w rodzinie, wykorzystywano zaś dane statystyczne Komendy Powiatowej Policji w Grajewie (KPP) oraz informacje uzyskane z środków pomocy społecznej oraz Sądu Rejonowego w Grajewie;
- 8) nie wykorzystywano rozwiązań wypracowanych w innych krajach. Według wyjaśnień Kierownik PCPR „*przy opracowywaniu Programu nie były wykorzystane rozwiązania wypracowane w innych krajach. Program zawiera najważniejsze problemy związane z przemocą zidentyfikowane na podstawie wieloletnich doświadczeń przy realizacji tego zadania oraz diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie sporządzonej przez KPP*”;
- (dowód: akta kontroli str. 101-118, 120)
- 9) nie zakładano tworzenia nowych jednostek w ramach budowy systemu przeciwdziałania przemocy;
- 10) Program nie zawierał procedur i metod identyfikowania przypadków występowania przemocy w rodzinie oraz identyfikowania rodzin szczególnie zagrożonych występowaniem przemocy (tzw. rodziny ryzyka). Kierownik PCPR wyjaśniła, że w „*Powiatowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020*” (zwanym dalej „*Programem*”) *nie ma zapisów ustalających procedury i metody identyfikowania przypadków występowania przemocy w rodzinie oraz identyfikowania rodzin szczególnie zagrożonych występowaniem przemocy, gdyż PCPR nie jest instytucją, do której w pierwszym rzędzie zgłaszają się osoby w przypadku zaistnienia przemocy. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że osoby te zgłaszają się do ośrodków pomocy społecznej lub wzywana jest Policja w związku z potrzebą interwencji*”;
- (dowód: akta kontroli str. 101-118, 121-124)
- 11) Program nie przewidywał pomiaru oceniania stopnia jego realizacji. Kierownik PCPR wyjaśniła, iż „*sposób pomiaru oceniania realizacji Programu nie został określony, gdyż PCPR nie posiada żadnych wytycznych o takiej konieczności. W związku z tym nie określono sposobu monitorowania stopnia osiągnięcia przyjętych celów oraz*

odpowiednich wskaźników, nie wskazano osób odpowiedzialnych za zbieranie informacji, i nie określono częstotliwości oceny”.

(dowód: akta kontroli str. 101-118, 121-124)

Z uwagi na późne opracowanie i uchwalenie Programu nie jest możliwe dokonanie oceny stopnia jego realizacji.

2.2.1. W okresie objętym kontrolą realizacja przez PCPR zadań „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” była następująca:

- 1) działania interwencyjne: zgodnie z punktem IV.1 „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, Centrum stworzyło organizacyjne i kadrowe warunki do udzielania profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. W ramach zawartego porozumienia z powiatem Elckim, pracownicy Centrum umieścili dwie kobiety z dwójką dzieci w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej (w 2012 r.).
- 2) udzielano wsparcia i pomocy psychologicznej i prawnej ofiarom przemocy w rodzinie w ramach pracy PCPR,
- 3) działania edukacyjne realizowane były poprzez udostępnienie informacji o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczenia przemocy w rodzinie.

PCPR sporządzało sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W dokumentach tych za lata 2010 i 2011 podano we wszystkich komórkach cyfry „0” (m.in. infrastruktura instytucji pomagających ofiarom przemocy, formy udzielanej ofiarom pomocy, liczba wypełnionych Niebieskich Kart, formy działań kierowanych do sprawców przemocy).

(dowód: akta kontroli str. 69, 183-192)

2.3. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

2.3.1. W okresie objętym kontrolą Centrum udzielało porad prawnych i psychologicznych osobom dotkniętym przemocą domową. Dopiero jednak od 2012 r. PCPR prowadzi rejestr udzielonych porad dotyczących przemocy w rodzinie⁸, w którym odnotowuje się następujące dane: numer kolejny porady, data jej udzielenia, imię i nazwisko interesanta (płeć), zgłoszony problem, krótki opis udzielonej porady, uwagi. W rejestrze do dnia 19 września 2012 r. odnotowano udzielenie porad 22 osobom. Między innymi udzielono następującej pomocy:

- umówiono interesantów z prawnikiem,
- umówiono na spotkanie z psychologiem,
- informowano o możliwości skorzystania z programu edukacyjno-korekcyjnego,
- informowano o możliwości zgłoszenia się na Policję celem złożenia zawiadomienia o przestępstwie,
- poinformowano o możliwości skierowania do Domu Samotnej Matki lub Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej.

Stosownie do postanowień art. 9 d ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - Kierownik PCPR - był zobligowany do wszczęcia procedury NK w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

W latach 2010-2012 (do 30 września 2012 r.) w Centrum nie były sporządzane NK. Z zapisów rejestru udzielonych porad wynika, iż 22 osobom udzielono porady (w tym 12 osobom osobiście). W sprawach tych nie zostały sporządzone NK. W wyjaśnieniu Kierownik

⁸ Rejestr założono w ramach realizacji wniosku pokontrolnego PUW dotyczącego prowadzenia dokumentacji związanej z realizacją zadań przeciwdziałania przemocy w rodzinie (patrz pkt. 1.4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

PCPR podała, iż: „udzielane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie porady dotyczące przemocy w rodzinie (w badanym okresie – 22 porady zanotowane w rejestrze), odbywały się głównie w czasie rozmowy telefonicznej (12 takich porad), gdzie rozmówca pozostawał anonimowy i mimo zachęty do przyścia siedziby PCPR w celu założenia NK, żadna z osób nie zgłosiła się. Pozostałym osobom (10), które zgłosiły się osobiście, została zaproponowana następująca pomoc:

- a) dwie kobiety (ofiary przemocy) – skierowano do Ośrodka Interwencji kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej (jedna była już objęta procedurą NK, a drugiej w trakcie pobytu założono NK),
- b) dwóm mężczyznom (sprawcom przemocy) – zaproponowano wizytę u psychologa i uczestnictwo w programie korekcyjno-edukacyjnym – obydwaj nie skorzystali,
- c) pozostałe sześć osób to pięć kobiet i jeden mężczyzna – ofiary przemocy w rodzinie, które deklarowały, że mają założone NK i potrzebowały wizyty u prawnika lub psychologa. W dwóch przypadkach zaproponowano pobyt w OIK (ofiara odmówiła) i Domu Samotnej Matki w Wasilkowie (ofiara została umówiona do stawienia się, ale z informacji z DSM wynika, że nie zgłosiła się)”.
(dowód: akta kontroli str.140-142)

2.3.2. Wykonując zalecenia pokontrolne Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, 30 sierpnia 2011 r. PCPR opracowało „Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowany przez PCPR w Grajewie”. Program ten włączony został do „Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020”, przyjętego przez Radę Powiatu 25 września 2012 r.

(dowód: akta kontroli str.101-118, 125-128)

Głównym założeniem Programu korekcyjnego jest niesienie pomocy sprawcom przemocy w zaprzestaniu jej stosowania, poprzez edukację mającą na celu między innymi: uświadomienie sprawcy czym jest przemoc, rozpoznanie przez niego sygnałów ostrzegawczych zapowiadających stosowanie przemocy, opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającego użyciu siły i przemocy, nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów, sporów w rodzinie bez agresji, naukę umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie, uczenie się korzystania z pomocy innych, naukę umiejętności konstruktywnego wyrażania emocji.

Program określał:

- zasady naboru i selekcji uczestników programu,
- zasady tworzenia grup z uwzględnieniem specyfiki różnych grup sprawców (skazanych za przemoc i zobowiązanych przez Sąd do uczestniczenia w programie korekcyjno-edukacyjnym, sprawców uczestniczących w terapii uzależnienia od alkoholu, osób dobrowolnie zgłaszających się do programu,
- formy realizacji: sesje indywidualne (kwalifikujące do programu), sesje i spotkania grupowe (15 spotkań po 4 godzinny zajęciowe). Zajęcia miały się odbywać w małych grupach do 10 osób, raz w tygodniu, w uzasadnionych przypadkach do 2 razy w tygodniu,
- reguły uczestnictwa w zajęciach,
- tematy zajęć dla sprawców.

(dowód: akta kontroli str. 125-128)

Program korekcyjno-edukacyjny (...) nie zawierał zapisów dotyczących sposobu skutecznego odizolowania ofiar od sprawców przemocy. W „Wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”⁹ podano, że „w miarę możliwości należy unikać lokalizacji tych programów w miejscach, w których prowadzone są programy pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie”.

⁹ Załącznik nr 2 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (<http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/programy/krajowy-program-przeciwdziałania-przemocy-w-rodzinie/>)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że „w opracowanym przez PCPR „Programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie” nie został zawarty zapis, że programy nie będą lokalizowane w miejscach, w których prowadzone są programy pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, gdyż zakładamy, że taka sytuacja nie zdarzy się. W przypadku realizacji programu będziemy przyjmować zasadę ochrony bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób krzywdzonych przez osobę stosującą przemoc jako najwyższy priorytet”.

(dowód: akta kontroli str. 140-142)

Program zakładał monitorowanie zachowań związanych z przemocą u osób uczestniczących w programie w trakcie jego trwania i po zakończeniu. Nie określał on jednak jak długo ma trwać monitoring po odbyciu terapii, mimo że według „Wytycznych (...)” monitorowanie zachowania osób uczestniczących w programie powinno obejmować jeszcze trzy lata po jego zakończeniu.

Kierownik PCPR wyjaśniła, że „w opracowanym przez PCPR „Programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie” nie zostało określone, że PCPR będzie tworzył system monitorowania zachowania związanego z przemocą u osób uczestniczących w programie do 3 lat po jego zakończeniu, gdyż zostało to przeoczone”.

(dowód: akta kontroli str.140-142)

2.3.4. „Program edukacyjno-korekcyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie” od chwili jego opracowania (sierpień 2011 r.) nie był realizowany.

Według art. 6 ust 4 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz postanowień statutu z 19.08.2011 r., Centrum było zobowiązane do opracowywania i realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Kierownik PCPR wyjaśniła, że „PCPR nie realizuje opracowanego w sierpniu 2011 r. Programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, gdyż nie zgłosiły się osoby chętne do uczestnictwa w programie. W 2011r. były skierowane pisma do instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie z prośbą o informowanie sprawców o możliwości uzyskania pomocy w PCPR, ale nie dało to żadnego rezultatu”.

(dowód: akta kontroli str. 69)

Na stronie internetowej PCPR zamieszczono w dniu 4 października 2011 r. ogłoszenie, informujące, że „od 1 września 2011 r. funkcjonuje Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie. Osoby zainteresowane udziałem w Programie mogą zgłaszać się osobiście w siedzibie PCPR”.

(dowód: akta kontroli str. 178)

Z wyjaśnień złożonych przez przewodniczących Zespołów Interdyscyplinarnych funkcjonujących w gminach Grajewo i Szczuczyn, wynika, iż nie posiadali oni wiedzy o funkcjonowaniu na terenie powiatu Grajewskiego „Programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie”.

(dowód: akta kontroli str. 179-181)

Kierownik PCPR wyjaśniła, iż: „w dniach 22.06-04.07.2011 r. PCPR skierował do Sądu Rejonowego w Grajewie (SR), Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej w Grajewie (ZKSS), Komendy Powiatowej Policji w Grajewie (KPP), Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu (OPS) i Prokuratury Rejonowej w Grajewie (PR) pisma dotyczące uzyskania informacji o sprawcach stosujących przemoc w rodzinie. Jednocześnie zwróciliśmy się z prośbą o informowanie osób stosujących przemoc w rodzinie o możliwości uczestnictwa w Programie korekcyjno-edukacyjnym do KPP i ZKSS uznając, że te dwie instytucje mają największy kontakt z ww. osobami w trakcie wykonywania swoich obowiązków służbowych. Informację o możliwości uczestnictwa w Programie zamieściliśmy również na naszej stronie internetowej www.pcpr.grajewo.pl w dniu 04.10.2011 r. (wydruk w załączeniu). Ponadto przekazałam taką informację na posiedzeniu Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Grajewie, na który byłam zaproszona w dniu 27 marca 2012 r.”

(dowód: akta kontroli str. 143 - 144)

2.4. Wysokość dotacji celowych otrzymanych z budżetu państwa i innych źródeł na opracowanie i realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

PCPR w 2010 i 2011 r. nie zaplanowało środków na opracowanie i realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2012 r. PCPR na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie otrzymało z budżetu państwa dotację celową w wysokości 15.000 zł. W związku z rezygnacją PCPR z realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego w 2012 roku, PUW w dniu 28.08.2012 r. cofnął przyznane dotacje na ten cel.

(dowód: akta kontroli str. 129-139)

Nieuwzględnienie w planie finansowym roku 2010 i 2011 środków na opracowanie i realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie – jak podała Kierownik PCPR – wynikało z faktu, iż „nie był jeszcze opracowany ww. program”.

(dowód: akta kontroli str. 68)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na opracowaniu „Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020” z opóźnieniem. Opracowywanie Programu zakończono 25 września 2012 r., mimo że obowiązek jego opracowania Rada Powiatu powierzyła Centrum w dniu 19.08.2011 r.

Z kolei obowiązek opracowania i realizacji takiego Programu nałożono na Powiat z dniem 01.08.2010 r.¹⁰

Pani Anna Maria Świdorska – Kierownik PCPR, wyjaśniła, iż „Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020” został uchwalony dopiero w dniu 25.09.2012r., gdyż pracownik socjalny zajmujący bezpośrednio przygotowaniem materiałów do Programu – Pani Joanna Hader – od 16 stycznia 2012r. przebywała na zwolnieniu lekarskim w związku z ciążą a od 15.07.2012r. przebywa na urlopie macierzyńskim. W związku z małą ilością zatrudnionych pracowników i tak obarczonych realizacją wielu zadań z zakresu pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, ostatnim przygotowaniem Programu zajęłam się osobiście w miarę możliwości czasowych”.

(dowód: akta kontroli str. 120)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Realizując obowiązek nałożony zmienionym w dniu 19.08.2011 r. statutem PCPR w dniu 30.08.2011 r. opracowało „Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie”. Zauważyć jednak należy, że obowiązek opracowania i realizacji takiego programu, wynika z art. 6 ust 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i obowiązywał od momentu wejścia w życie przepisów ustawy tj. od dnia 1 stycznia 2006 r. W wyjaśnieniu Kierownik PCPR, podała, iż: „W latach wcześniejszych zadanie to nie było realizowane, gdyż nie zgłaszały się osoby chętne do objęcia ich specjalistyczną pomocą. W pismach skierowanych do Komendy Powiatowej Policji i Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej w Grajewie w 2011 r. zamieściliśmy prośbę o informowanie osób stosujących przemoc w rodzinie o możliwości uzyskania pomocy w PCPR w Grajewie. Jednak zarówno w 2011 r. i 2012 r. nie zgłosiła się żadna osoba chętna do udziału w ww. programie”. W związku z tym, iż nie wymagają tego przepisy prawne nie było konieczne przyjęcie ww. Programu poprzez podjęcie uchwały zarówno Rady Powiatu, jak też i Zarządu Powiatu Grajewskiego”. Mimo to w przyjętym Uchwałą NR XXVII/139/12 Rady Powiatu Grajewskiego z dnia 25 września 2012 r. „Powiatowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2012-2020” opracowanym przez PCPR, „Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie” został umieszczony w ww. Programie, gdyż stanowi integralną część całego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

(dowód: akta kontroli str. 101-118, 125-128, 182)

¹⁰ art. 6 ust 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, który obowiązywał od dnia wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, tj. od dnia 1 sierpnia 2010 r.

PCPR, mimo statutowego obowiązku¹¹, nie realizowało opracowanego w dniu 30.08.2011 r. programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Przyczyną tego stanu była niemożność zorganizowania grupy osób stosujących przemoc w rodzinie pomimo, że Centrum podejmowało działania w tym zakresie.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, ocenia działalność PCPR w zakresie opracowania programu korekcyjno-edukacyjnego oraz programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

3. Ochrona ofiar przemocy w rodzinie, w tym zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia lub interwencji kryzysowej.

3.1. Zapewnienie miejsc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Opis stanu faktycznego

Na terenie powiatu grajewskiego nie funkcjonują ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Kierownik PCPR wyjaśniła, iż: „na terenie powiatu nie funkcjonuje specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, gdyż dotychczas sporadycznie zgłaszały się osoby z powiatu grajewskiego potrzebujące umieszczenia w takim ośrodku i za pośrednictwem PCPR były kierowane do Ośrodka Wsparcia w Kolnie (Powiat Kolneński) i Dowszpuzie (Powiat Suwalski)”.

(dowód: akta kontroli str. 69)

W okresie objętym kontrolą samorząd powiatowy nie prowadził ośrodków interwencji kryzysowej. Kierownik PCPR wyjaśniła, iż: „na terenie powiatu nie funkcjonuje ośrodek interwencji kryzysowej, gdyż dotychczas rzadko zgłaszały się osoby potrzebujące umieszczenia a PCPR na mocy porozumienia zawartego między Zarządem Powiatu Grajewskiego a Zarządem Powiatu Elckiego ma możliwość kierowania mieszkańców powiatu do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej”.

(dowód: akta kontroli str. 69)

Centrum wywiązało się z obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 3 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i zapewniło schronienie wszystkim osobom potrzebującym. W tym celu od 2002 roku, zawiera z Zarządem Powiatu Elckiego porozumienia w sprawie udzielania specjalistycznych usług osobom, które znalazły się w sytuacji kryzysowej (ostatnie z 3 stycznia 2011 r.). Na podstawie zawartego porozumienia Ośrodek Interwencji Kryzysowej z siedzibą w Nowej Wsi Elckiej zapewnił obsługę mieszkańców Powiatu Grajewskiego w zakresie specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hotelowych świadczonych osobom i rodzinom będącym ofiarami przemocy lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. Zawarte porozumienie określało; zasady przyjmowania osób do Ośrodka (na podstawie skierowania wydanego przez PCPR), zasady odpłatności za pobyt oraz gotowość, zasady postępowania z osobami potrzebującymi pomocy (zasady przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, procedury przyjmowania w sytuacjach nagłych, w dni wolne od pracy i w godzinach popołudniowych i nocnych). Pobyt w Ośrodku nie mógł być dłuższy niż 30 dni z możliwością przedłużenia nie więcej niż do 3 miesięcy.

(dowód: akta kontroli str. 58-62, 192-196)

W badanym okresie w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Nowej Wsi Elckiej zakwaterowano dwie kobiety z dwójką dzieci. Opłatę za pobyt w kwocie 967,50 zł sfinansował PCPR.

(dowód: akta kontroli str. 69)

3.2. Wysokość dotacji celowych otrzymanych z budżetu państwa i innych źródeł na utworzenie i prowadzenie specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Powiat grajewski nie utworzył i nie prowadzi specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 64)

¹¹ wprowadzony zmianą statutu z 19.08.2011 r.

Ustalono
nieprawidłowości

Ocena częściowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zakresie ochrony ofiar przemocy, w tym zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsca w ośrodku interwencji kryzysowej.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹², wnosi o podjęcie działań w celu rozpowszechnienia informacji o możliwości wzięcia udziału w „Programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie” oraz nawiązania współpracy z innymi instytucjami zajmującymi się zwalczaniem przemocy domowej w rodzinie celem zdobycia i wymiany informacji o potencjalnych uczestnikach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 21 grudnia 2012 r.

Kontrolerzy:

Piotr Żukowski
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Władysław Radgowski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

.....
podpis

¹² Dz. U. z 2012 r., poz.82.